

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут екології
Кафедра екологічного моніторингу та заповідної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
магістра
на тему
**ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СТАНУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ І ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ**

Виконав: студент 2 курсу, групи ДЕ-63
спеціальності : 101 «Екологія»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

_____/Орина РУДЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник _____/д. геогр. н, проф.
Надія МАКСИМЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент _____/
(підпис) (ім'я та прізвище)
«До захисту допущено»

Завідувач кафедри _____/д. геогр. н, проф.
Надія МАКСИМЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Нормоконтроль _____/Аліна ГРЕЧКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК _____/Світлана БУРЧЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут екології

Кафедра екологічного моніторингу та заповідної справи

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістр

Спеціальність 101Екологія

Завідувач кафедри

_____/ проф. Надія МАКСИМЕНКО

підпис

ім'я та прізвище

“ ” _____ 2023 року

З А В Д А Н И Я

ОРИНИ РУДЕНКО

(ім'я та прізвище)

Тема роботи Порівняльна оцінка стану природно-заповідного фонду

Дніпропетровської і Чернівецької областей

керівник роботи Надія МАКСИМЕНКО, доктор географічних наук, професор

(ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «25» жовтня 2023 року №4301-5/3070

2. Строк подання студентом роботи 21 листопада 2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити :

- ## 1. Історія формування ПЗФ Дніпропетровської і Чернівецької областей;

2. Оцінка ступеню заповідності областей в цілому та по районах;

3. Розрахувати індекс інсуляризованості;

4. Порівняти ПЗФ досліджуваних областей за відповідністю нормам
ання;

5.Оцінити рекреаційну ємність досліджуваних об'єктів;

6. Розробити рекомендації по вдосконаленню ПЗФ досліджуваних областей.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Збір даних по ПЗФ Дніпропетровської і Чернівецької областей.
2	Проведення розрахунків.
3	Аналіз отриманих результатів.
4	Порівняння ПЗФ двох областей за розрахованими показниками.
6	Розробка рекомендацій по вдосконаленню ПЗФ дох областей.

5. Дата видачі завдання 05.06.2023

Студентка _____ Орина РУДЕНКО
підпис ім'я і прізвище

Керівник роботи _____ проф., Надія МАКСИМЕНКО
підпис посада, ім'я і прізвище

АНОТАЦІЯ

**ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СТАНУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ І ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ**

Орини РУДЕНКО

Кваліфікаційна робота «Порівняльна оцінка стану природно-заповідного фонду Дніпропетровської і Чернівецької областей» містить 37 сторінок, 3 розділи, 4 таблиці, 11 рисунків, 3 формули, 20 використаних джерел та 2 додатків.

Основною метою роботи є визначення різниці в ступені екологічної стійкості та ефективності використання природно-заповідного фонду в розглянутих областях.

Магістерська робота є актуальною в контексті необхідності ефективного використання та охорони природних ресурсів в регіонах країни.

Об'єкт дослідження: природно-заповідний фонд Дніпропетровської та Чернівецької областей України.

Предмет дослідження: ефективність функціонування природно-заповідних об'єктів двох областей України.

Матеріали і методи дослідження: дослідження базується на аналізі статистичних даних, використанні методів розрахунку індексів I_m , I_n , I для оцінки ступеня стійкості та ефективності використання природно-заповідного фонду.

Результати дослідження: отримані результати розкривають різницю в ефективності охорони природи в Дніпропетровській та Чернівецькій областях, враховуючи їх природні та географічні особливості. Дослідження слугує підґрунтям для розроблення рекомендацій та стратегій щодо поліпшення стану природно-заповідного фонду в обох областях.

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД, ІНДЕКС ІНСУЛЯРИЗОВАНOSTІ,
СТАЛИЙ РОЗВИТОК, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА, ЧЕРНІВЕЦЬКА.

SUMMARY
COMPARATIVE ASSESSMENT OF THE NATURE RESERVE FUND OF
DNIPROPETROVSKY AND CHERNIVETSK REGIONS OF UKRAINE
Oryna RUDENKO

The qualifying work “Re-evaluation of the camp of the natural reserve fund of the Dnepropetrovsk and Chernivtsi regions” includes 37 floors, 3 sections, 4 tables, 11 drawings, 3 formulas, 20 outstanding figures and 2 appendices

The master's work is relevant in the context of the need for effective recovery and protection of natural resources in the regions of the country.

Object of research: Nature reserve fund of Dnipropetrovsk and Chernivtsi regions of Ukraine.

The subject of the study: The effectiveness of the functioning of nature reserve objects in two regions of Ukraine.

Research materials and methods: The research is based on the analysis of statistical data, the use of methods for calculating the indices I_m , I_n , I to assess the degree of sustainability and efficiency of the use of the nature reserve fund.

Research results: The obtained results reveal the difference in the effectiveness of nature protection in the Dnipropetrovsk and Chernivtsi regions, taking into account their natural and geographical features. The study serves as a basis for the development of recommendations and strategies for improving the state of the nature reserve fund in both regions.

NATURE AND CONSERVATION FOUNDATION, INSULARITY INDEX,
SUSTAINABLE DEVELOPMENT, DNIPROPETROVSKA, CHERNIVETSKA.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА РІВНЯ ЗАПОВІДНОСТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ТА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ.....	10
1.1. Показник заповідності адміністративних районів Дніпропетровської області	10
1.2. Показник заповідності адміністративних районів Чернівецької області	14
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ДВОХ ОБЛАСТЕЙ.....	18
2.1. Оцінка ефективності природно-заповідного фонду Дніпропетровської області за індексом інсуляризованості.....	18
2.2. Оцінка ефективності природно-заповідного фонду Чернівецької області за індексом інсуляризованості	20
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПОКРАЩЕННЯ ПЗФ	22
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Україна, як країна з багатим природним розмаїттям, розташована на перетині важливих екологічних зон, кожна з яких має свої унікальні особливості та заповідні території. Серед ключових регіонів, які здобули визнання своєю біорізноманітністю, є Дніпропетровська та Чернівецька області. Проведення порівняльної оцінки природно-заповідного фонду цих регіонів стає актуальним завданням у зв'язку з необхідністю ефективного управління та збереженням біологічної різноманітності.

Дніпропетровська область, розташована в центральній частині України, славиться своїми природними багатствами, такими як різноманітні лісові масиви, водні резервуари та природні заповідники. У той же час, Чернівецька область, що розташована в західній частині України, визначається своєю гірською місцевістю та унікальними екосистемами. Розгляд порівняльних особливостей природно-заповідного фонду обох областей дозволить виявити як спільні риси, так і унікальні аспекти їхньої біорізноманітності.

Дана магістерська робота присвячена здійсненню глибокого аналізу та порівняльної оцінки природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей, спрямованої на виявлення ключових тенденцій, проблем та перспектив управління та збереження природної спадщини цих регіонів. Результати цього дослідження визначають стратегічні напрямки для підвищення ефективності екологічного управління та забезпечення сталого розвитку обох областей.

Наукові праці видатних учених, таких як С. М. Стойко, Ф. Д. Гамор, В. І. Гетьман, А. В. Кічур, Н. Ф. Габчак, В. Ф. Антосяк, В. І. Ніколайчук та інших, розглядають різні аспекти формування та функціонування природно-заповідного фонду (ПЗФ) областей. Проте вітчизняна практика довгий час акцентувалася на збільшенні кількісних показників заповідних територій, ігноруючи їхні якісні характеристики. У зв'язку з цим, вважаю обґрунтованим розширити оцінку структури ПЗФ області, звертаючи увагу на якісні аспекти природоохоронних

об'єктів та територій ПЗФ. Серед таких аспектів важливими є оптимальні розміри, рівномірне розташування та ефективність функціонування. Моя мета полягає в проведенні аналізу функціонування природно-заповідних територій з урахуванням адміністративно-територіального розрізу, аспекту, який не отримав достатнього відображення у попередніх наукових дослідженнях.

Метою даної роботи є аналіз та порівняльна оцінка природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей України з метою виявлення ключових тенденцій, проблем та перспектив управління та збереження природної спадщини цих регіонів.

Об'єктом дослідження є природно-заповідний фонд Дніпропетровської та Чернівецької областей України.

Предметом дослідження: ефективність функціонування природно-заповідних об'єктів двох областей України.

Основною гіпотезою дослідження є те, що порівняльний аналіз природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей дозволить виявити спільні особливості та унікальні риси, а також ідентифікувати основні проблеми та перспективи їх вирішення для збереження біорізноманітності регіонів.

Завданнями дослідження:

- Провести аналіз структури та компонентів природно-заповідного фонду областей.
- Вивчити особливості екосистем та видовий склад об'єктів природно-заповідного фонду.
- Визначити фактори, що впливають на стан та різноманіття природних комплексів.
- Виявити ключові проблеми, з якими стикається природно-заповідний фонд кожного регіону.
- Запропонувати конкретні стратегії та рекомендації для підвищення ефективності управління та збереження природної спадщини обох областей.

У ході дослідження використовувалися різноманітні *методи* для отримання комплексної та об'єктивної інформації. Зокрема, були використані аналіз літературних джерел, методи географічного картографування та геоінформаційні технології для аналізу просторових змін.

Отримані результати мають наукову новизну, оскільки вони дозволили виявити раніше невідомі аспекти структури та стану природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей. Нові дані про біорізноманіття, географічне розташування та взаємодію екосистем надали можливість краще розуміти фактори, що впливають на екологічний стан регіонів.

Отримані результати мають *практичне значення* для регіональних органів управління природними ресурсами, екологічних організацій та наукових установ. Вони можуть бути використані для розроблення та впровадження конкретних заходів з охорони природи, раціонального використання та управління природними ресурсами областей. Здобуті знання також можуть служити основою для подальших досліджень у галузі охорони природи та регіонального розвитку.

РОЗДІЛ 1

ОЦІНКА РІВНЯ ЗАПОВІДНОСТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ТА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

1.1. Показник заповідності адміністративних районів Дніпропетровської області

На сучасному етапі економічного розвитку Дніпропетровської області спостерігається посилення негативного впливу людської діяльності на природу. Головними чинниками, що призводять до цього, є відновлення гірничодобувних підприємств, розширення кар'єрів, влаштування полігонів твердих відходів та інші види інфраструктурного розвитку.

Ці процеси призводять до втрати природних територій та негативно впливають на екосистеми, зокрема, на балково-степові екосистеми.

Дніпропетровська область, яка розташована в степовій зоні України, стикається з проблемами забруднення довкілля та втрати біорізноманіття через зростання промислових об'єктів і розвиток сільського господарства. Зараз у регіоні вже трансформовано значну частину земель, що ускладнює питання виявлення та збереження природних територій.

З метою збереження та раціонального використання природних ресурсів Дніпропетровської області розроблено ряд заходів, включаючи створення природно-заповідних об'єктів.

За останні роки спостерігається зростання площі заповідних територій в регіоні, що свідчить про зростання уваги до природоохоронних заходів. Також проводиться діяльність з розвитку і розширення заповідних територій, щоб забезпечити більший обсяг охорони природи в області.

Детальну інформацію по заповідним об'єктам наведено в таблиці 1.1, розташування їх можна побачити на рис 1.1, динаміку природно-заповідного фонду рис 1.2, а загальний список всіх об'єктів наведено в Додатку А.

Національний природний парк «Орільський» розташований на південному заході області. Включає унікальні природні комплекси, важливі для збереження біорізноманіття та екосистем річки Дніпро та Орільських гір.

Таблиця 1.1.

Загальна площа заповідних об'єктів в Дніпропетровській області

Назва адміністративного району	Площа адміністративного району (га)	Загальна площа заповідних об'єктів в районі (га)	«Показник заповідності» району (%)
<u>Дніпропетровський</u>	560560	9115,865	1,6%
<u>Кам'янський</u>	480340	4506,5	0,9%
Криворізький	572490	351,445	0,06%
<u>Нікопольський</u>	270790	1560,7	0,5%
Новомосковський	347820	16427,46	4,7%
Павлоградський	243010	6825,48	2,8%
Синельниківський	662510	613,1	0,09%
Область в цілому	3107520	39400,55	1,3%

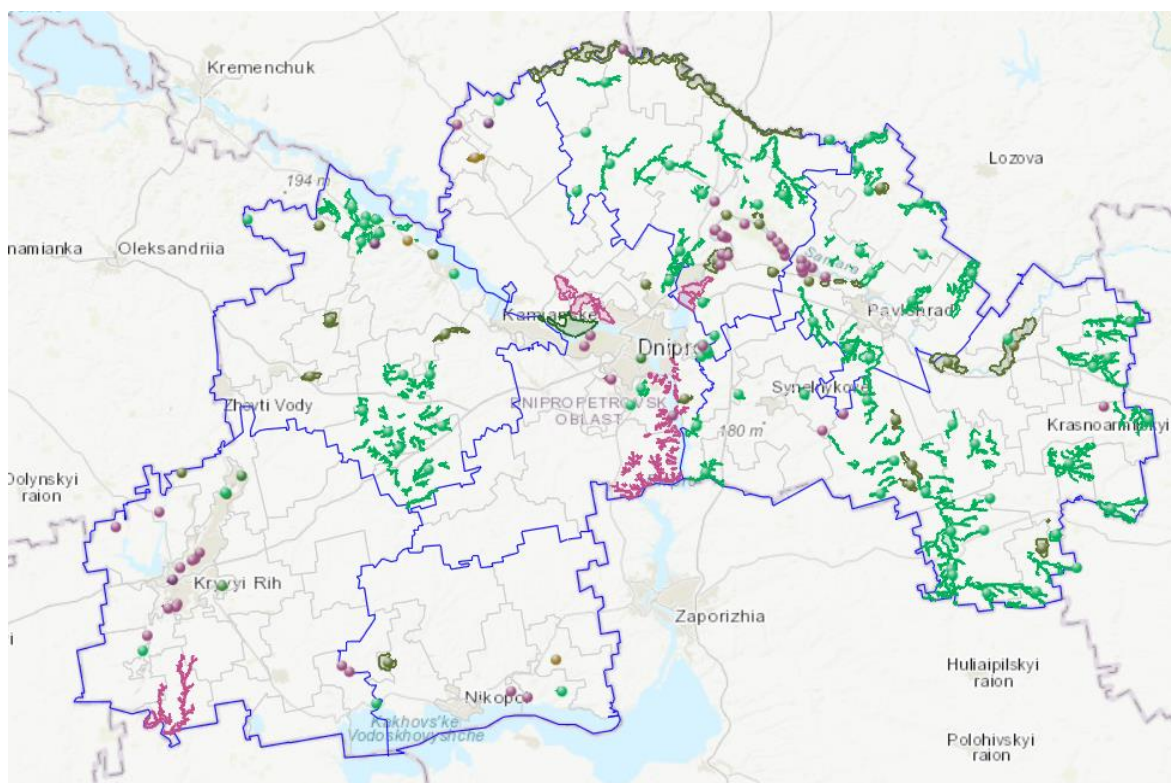


Рис. 1.1 - Природно-заповідний фонд Дніпропетровської області [4]

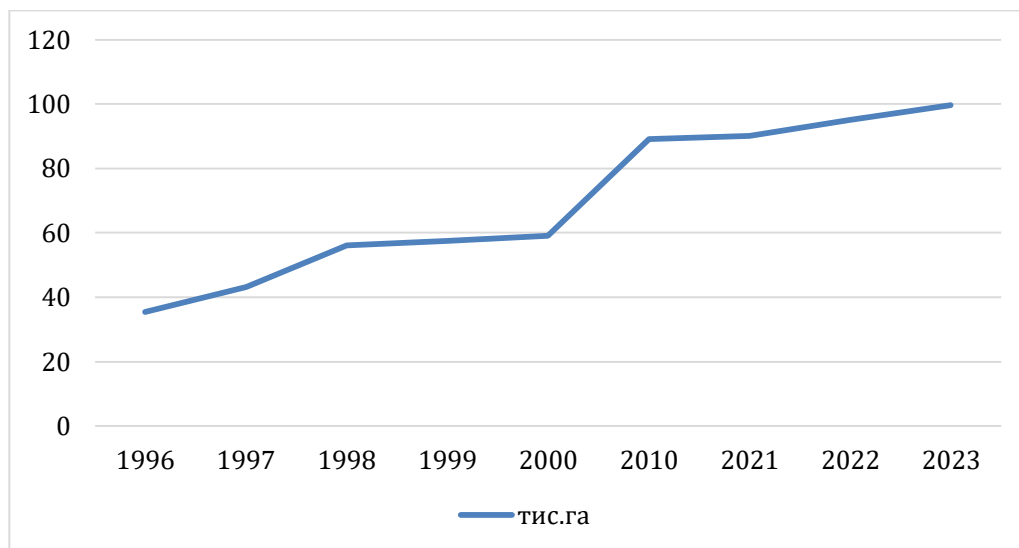


Рис.1.2 - Динаміка природно-заповідного фонду
Дніпропетровської області (тис. га)

Регіональний ландшафтний парк «Дніпровські ліси» - регіональний ландшафтний парк місцевого значення. Парк, який відкритий для співпраці з громадськістю, виконують заходи, щодо збереження екології та природних ресурсів регіону.

Передбачається створення двох національних природних парків, обсяг яких оцінюється на 95,0 тис. га, а також розширення території природного заповідника на 4,5 тис. га.

З метою втілення програми в області вже проводиться активна робота з розвитку та розширення заповідних територій. Наразі розглядається 24 проекти створення заповідних об'єктів місцевого значення.

Специфічна увага приділяється створенню національного природного парку «Орільський». Процес створення парку відповідає вимогам резервування цінних природних територій та розширення мережі національних природних парків та заповідників.

Створені та оголошені природно-заповідні об'єкти, такі як національні природні парки та ландшафтні заказники, свідчать про позитивний крок у напрямку розвитку екомережі Дніпропетровської області. Це важливий крок для

збереження різноманіття природи та забезпечення екосистем стійкими життєвим середовищем.

Сприяння Біорізноманіттю та Охороні Рідкісних Видів: Створення заповідників та заказників сприятиме охороні рідкісних видів флори та фауни, що внесені до Червоної книги України. Це ініціатива, яка забезпечить умови для відновлення та розвитку численних видів, що потребують особливого уваги.

Узагальнюючи, створення та розвиток природно-заповідної мережі Дніпропетровської області визначається як важливий крок у напрямку сталого розвитку та збереження природних багатств регіону.

1.2. Показник заповідності адміністративних районів Чернівецької області

Розширення площ земель, які потребують особливої охорони, є ключовим завданням для досягнення екологічної стійкості країни.

Підтримка стабільності природного середовища на цих землях забезпечується встановленням спеціальних режимів природокористування в адміністративному порядку.

Мережу природно-заповідного фонду Чернівецької області формували в основному протягом періоду з 1963 по 2023 роки з метою захисту рідкісних рослин, тварин і ландшафтів. На кінець 2003 року в області було 310 об'єктів ПЗФ загальною площею 66,25 тис. га, що становило 8% загальної площі області. Чернівецька область, заснована на багатстві природних ресурсів і різноманітних ландшафтах, відзначається значним розмаїттям природоохоронних територій. На 1 січня 2021 року природно-заповідний фонд області об'єднує 331 об'єкт, охоплюючи площу в 103598,45 гектарів. Це становить 12,80% території області, яка знаходиться під заповідною охороною. З них 23 об'єкти мали загальнодержавне значення, займаючи площу 9,8 тис. га. В цих об'єктах росте понад 1600 видів судинних рослин, з яких 106 видів увійшли до другого видання

Червоної книги України, що становить четверту частину «червонокнижних» видів в Україні.

Також було виявлено 392 види хребетних тварин, більше 1500 видів безхребетних, з яких 118 видів (31%) занесено до другого видання Червоної Книги України і є характерними для Буковини. Більшість «червонокнижних» видів мають захист в межах об'єктів природно-заповідного фонду Буковинських Карпат і Передкарпаття.

Інформація про загальну площу заповідних об'єктів, їх розташування та динаміку розвитку природно-заповідного фонду наведено в таблиці 1.2 та рис. 1.3-1.4. Також додаток Б, наводить детальну інформацію відносно наявних заповідних об'єктів.

Для забезпечення збереження природи на розглядуваній території створена система існуючих та проєктованих природно-заповідних територій різних категорій. До установ Природно-заповідного фонду (ПЗФ) Чернівецької області входять національні природні парки (НПП), регіональні ландшафтні парки, урочища та інші.

Таблиця 1.2.

Загальна площа заповідних об'єктів в Чернівецькій області

Назва адміністративного району	Площа адміністративного району (га)	Загальна площа заповідних об'єктів в районі (га)	“Показник заповідності” району (%)
Дністровський	213190	14839	6,9%
Вижницький	189600	34835,8	18,4%
Чернівецький	412630	45354,2	11%
Область в цілому	815420	95029	11,6%

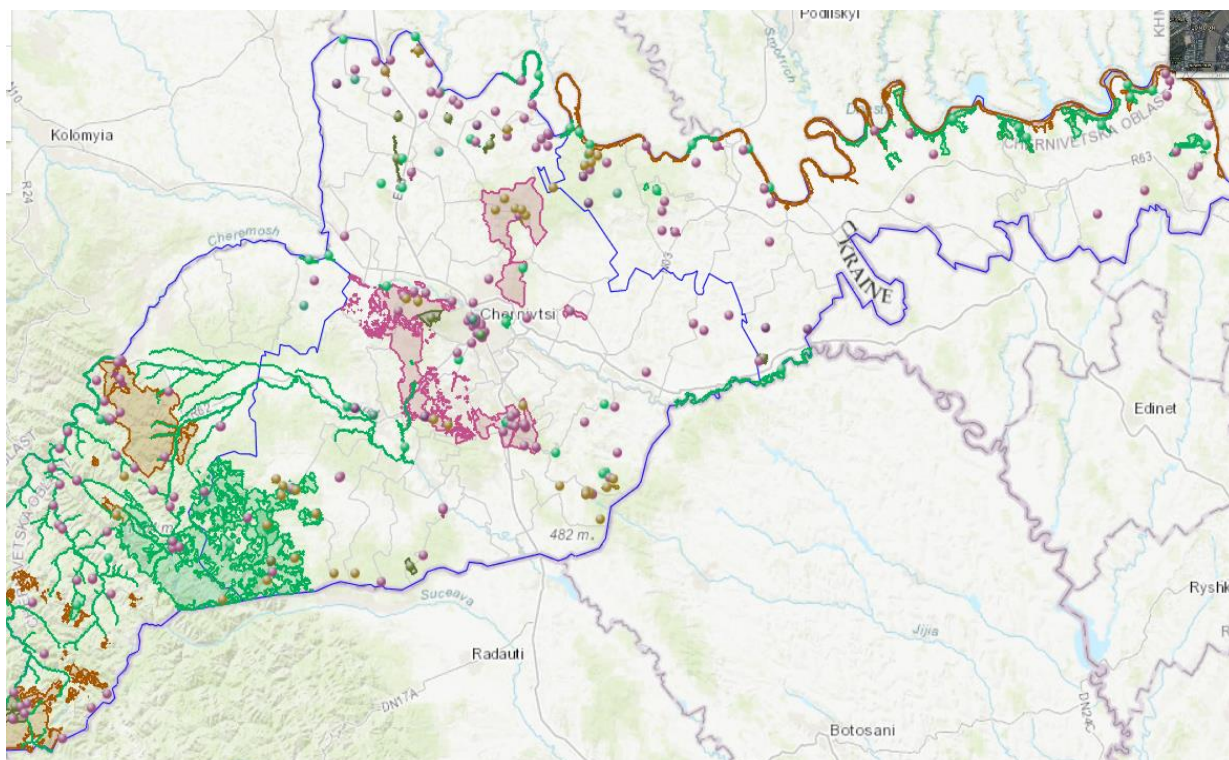


Рис 1.3 - Природно-заповідний фонд Чернівецької області[1]

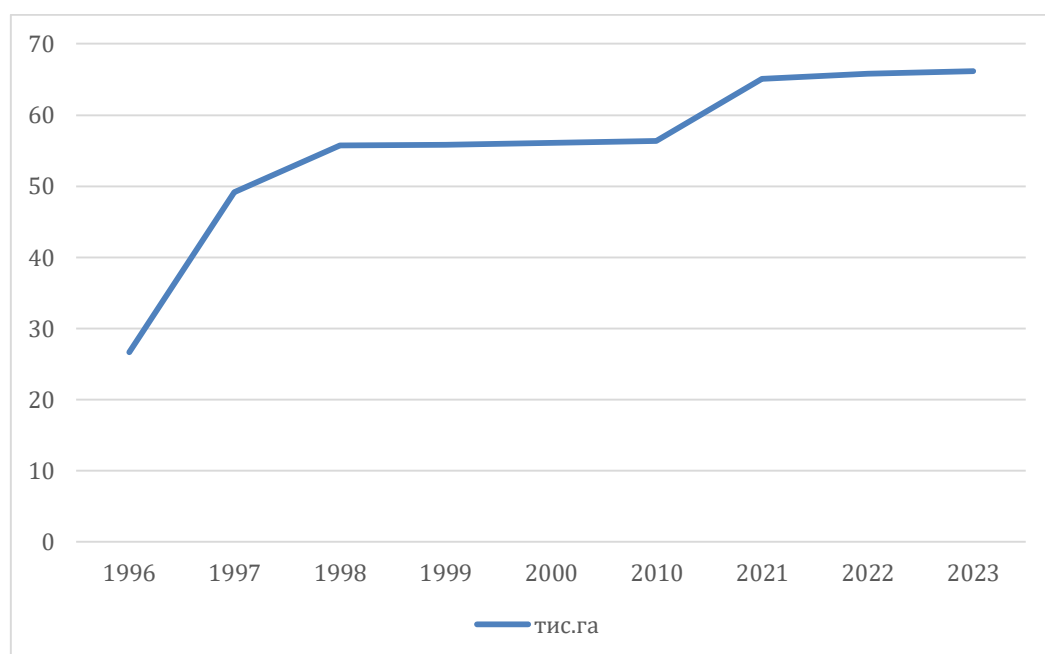


Рис.1.4 - Динаміка розвитку природно-заповідного фонду Чернівецької області (тис. га)

Одним з ключових об'єктів ПЗФ області є Національний природний парк «Вижницький», розташований у Вижницькому районі. Метою його створення є збереження, відтворення та раціональне використання природних ландшафтів

Буковинських Карпат з унікальними історико-культурними комплексами. Природні передумови формування природно-рекреаційного потенціалу включають рекреаційні території, мінеральні води та лікувальні грязі [6].

Національний природний парк «Хотинський» був створений з метою збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів у басейні річки Дністер на площі 9446 гектарів. За останні п'ять років спостерігається швидке зростання кількості національних природних парків, що є відповіддю на попит на відпочинок та розвиток екотуризму.

Регіональні ландшафтні парки (РЛП) займають найбільший відсоток від площі заповідної території області (43%) і включають в себе два регіональних ландшафтних парки: Чернівецький та Черемошський.

Регіональний ландшафтний парк «Чернівецький», заснований у 1996 році, є найбільшою природоохоронною територією в області. Він охоплює приміську зону та забезпечує збереження природних екосистем у межах чотирьох адміністративних районів, частину яких належить до Передкарпаття, а іншу до Прут-Дністровського межиріччя.

Пам'ятки природи (ПП) складають найбільшу кількість об'єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області, до яких налічується 184, включаючи 9 об'єктів загальнодержавного значення. Серед них - Борівецька ПП, Шилівські та Рухотинські ліси, Тисовий яр, Урочище "Білка" та інші. Також існує 38 заповідних урочищ, які можуть служити для екскурсій, міжнародних екологічних конгресів та освітньо-виховної роботи, сприяючи розвитку екологічного туризму в області.

Чернівецька область може пишатися своїми ботанічним садом та дендрологічними парками, які є важливими складовими Природно-заповідного фонду (ПЗФ). Ботанічний сад у Чернівцях, заснований у 1877 році на вулиці Ю. Федьковича, є привабливим для тисяч українців і іноземних туристів. У саду росте 1300 видів і форм рослин, включаючи 170 лікарських та 650, які зростають в оранжереях. Цей сад використовується як база для наукових досліджень та

практик студентів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Також в області функціонують 6 дендрологічних парків, включаючи два загальнодержавного значення: Сторожинецький та Чернівецький. Ці старі дендропарки відзначаються різноманітністю видів дерев та чагарників, мають науково-естетичне значення і слугують базами для наукових досліджень та навчальних практик студентів лісового коледжу та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Наявність таких територій та об'єктів у ПЗФ створює перспективи для розвитку екологічного туризму в Чернівецькій області, багато з яких вже включені в різноманітні туристичні маршрути та екологічні стежки.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ДВОХ ОБЛАСТЕЙ

2.1. Оцінка ефективності природно-заповідного фонду Дніпропетровської області за індексом інсуляризованості

Оцінка ефективності природно-заповідного фонду (ПЗФ) є ключовим аспектом управління територією та забезпеченням сталого розвитку регіону. Один із важливих показників для цієї оцінки - індекс інсуляризованості (I), розроблений за методикою Клименка В. Г., Олійника А. В. та Гродзинського М. Д. Даний індекс відображає ступінь стабільності та збереження об'єктів ПЗФ на території.

Відповідно до визначення індексу, розглянемо додаткові показники I_m та I_n . Показник I_m враховує площу нестійких природно-заповідних об'єктів, тобто тих, які можуть бути піддані впливам та перешкодам. Це важливий критерій, оскільки об'єкти, площа яких невелика, можуть бути більш вразливими до зовнішніх факторів.

Показник I_n визначає кількість нестійких природно-заповідних об'єктів. Це важливий аспект, оскільки кількість таких об'єктів також вказує на ступінь вразливості та збереження території.

Середнє значення обох показників дозволяє отримати індекс інсуляризованості (I), який є інтегральним вимірником ефективності природно-заповідного фонду. Відзначимо, що чим більше значення I, тим менша ефективність управління природно-заповідними об'єктами на розглянутій території.

Важливим аспектом використання індексу інсуляризованості є можливість виявлення слабких місць в системі управління природно-заповідним фондом та впровадження заходів для покращення стану резерватів та заповідних зон.

Отже, оцінка ефективності природно-заповідного фонду Дніпропетровської області за індексом інсуляризованості є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку регіону та збереження природного багатства області.

Спершу проводимо розрахунки показників I_m та I_n . Показник I_m визначається за формулою: $I_m = S_1 / S$, де S_1 – площа відносно нестійких ПЗО (площею до 50 га), га; S – загальна площа ПЗФ певної території, га. Показник I_n визначається за співвідношенням: $I_n = N_1 / N$, де N_1 – кількість нестійких ПЗО (площею до 50 га); N – загальна кількість ПЗО на даній території.

Індекс інсуляризованості ПЗФ (I) є середньоарифметичним значенням суми двох вище зазначених показників:

$$I = \frac{(I_m + I_n)}{2} \quad (1)$$

Таблиця 2.1.

Результати розрахунку коефіцієнту інсуляризованості для районів Дніпропетровської області.

№	Назва району	S_1	S	N_1	N	I_m	I_n	I
1	Дніпропетровський	244	9115,865	15	20	0,02676	0,75	0,39
2	Кам'янський	101,7	4506,5	6	11	0,02256	0,545	0,29
3	Криворізький	148,845	351,445	14	18	0,4235	0,777	0,61
4	Нікопольський	37,2	1560,7	3	4	0,02383	0,75	0,39
5	Новомосковський	94	16427,46	20	32	0,00572	0,625	0,32
6	Павлоградський	70,3	6825,48	7	14	0,01029	0,5	0,26
7	Синельниковський	166,7	613,1	9	13	0,27189	0,692	0,48

На основі наданих даних таблиці, яка відображає показники індексу інсуляризованості (I) для різних районів Дніпропетровської області, можна зробити кілька висновків.

Диференціація за рівнем інсуляризованості:

- Райони з найменшою інсуляризованістю (I близько до 1) – Дніпропетровський, Нікопольський, Кам'янський, Новомосковський, тобто ті, де велика частина ПЗФ є стійкою.

- Райони з помірною інсуляризованістю (I близько до 0,5) – Павлоградський та Синельниковський, що може вказувати на середню стійкість ПЗФ в цих районах.

- Район Кривого Рогу вирізняється високим показником інсуляризованості (I близько до 0,6), що свідчить про відносну невідповідність структури та ефективності управління ПЗФ.

- Аналіз стійкості природно-заповідних об'єктів:

- Дніпропетровський та Нікопольський райони володіють найстійкішими природно-заповідними об'єктами в області (I_m близько до 0,02).

- Найменш стійкі об'єкти розташовані в Синельниковському районі (I_m близько до 0,27), що вказує на необхідність удосконалення заходів з їх збереження.

Вплив кількості об'єктів на інсуляризованість:

- Райони з більшою кількістю нестійких природно-заповідних об'єктів (N_1) та загальною кількістю об'єктів (N) мають вищий показник інсуляризованості (I), що може вказувати на меншу стабільність.

В цілому, розрахунки індексу інсуляризованості дозволяють зробити висновки про стан стійкості природно-заповідних об'єктів в різних районах Дніпропетровської області та визначити напрямки подальших заходів для забезпечення їх ефективного управління та збереження.

2.2 Оцінка ефективності природно-заповідного фонду Чернівецької області за індексом інсуляризованості

Для ретельного аналізу ефективності управління природно-заповідним фондом кожного району Чернівецької області, розглядаємо показники S_1 (площа відносно нестійких ПЗО), S (загальна площа ПЗФ), N_1 (кількість нестійких ПЗО), та N (загальна кількість ПЗО). На основі цих показників розраховані індекси I_m , I_n та I , які вказують на ступінь стійкості та ефективності управління природно-заповідним фондом кожного району. Перед вами представлена таблиця з

результатами розрахунків, яка дозволить здійснити глибший аналіз та зробити висновки щодо стану природно-заповідного фонду Чернівецької області.

Таблиця 2.2.

Результати розрахунку коефіцієнту інсуляризованості для районів Чернівецької області.

№	Назва району	S1	S	N1	N	Im	In	I
1	Дністровський	554.31	14839	45	55	0,03733	0,8	0,41
2	Вижницький	264.24	34835,8	57	64	0,00758	0,89	0,44
3	Чернівецький	1218.65	45354,2	171	188	0,02686	0,9	0,46

Аналізуючи показники для Дністровського, Вижницького та Чернівецького районів, можна зробити наступні висновки:

- Ефективність Природно-заповідного фонду (ПЗФ):
 - Дністровський та Чернівецький райони демонструють високу стійкість та ефективність управління ПЗФ, що підтверджується низьким значенням індексу інсуляризованості (Im) та високим показником N1/N.
 - Вижницький район також показує хороші результати, але існує потенціал для подальшого удосконалення.
- Стан природоохоронних об'єктів:
 - Число нестійких ПЗО вказує на велику кількість об'єктів, які потребують уваги та розгляду для поліпшення їх управління та збереження.
- Інсуляризованість:
 - Низькі значення індексу інсуляризованості свідчать про те, що території мають досить рівномірний розподіл природоохоронних об'єктів, що важливо для забезпечення стійкості екосистем.
- Орієнтація на розвиток:
 - Високий показник N1/N для всіх районів вказує на те, що велика частина ПЗФ є нестійкою, що може вимагати додаткового управлінського втручання та заходів щодо збереження.

Враховуючи ці аспекти, можна визначити напрямки подальшого розвитку та управління ПЗФ у розглянутих районах, зокрема збільшення уваги до нестійких об'єктів та розробка стратегій для збереження природно-заповідних ресурсів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПОКРАЩЕННЯ ПЗФ

Чернівецька область, розташована в західній частині України, славиться своєю природною красою та різноманіттям екосистем. За результатами аналізу природно-заповідного фонду (ПЗФ) області виявляється, що площа відносно нестійких природно-заповідних об'єктів (S1) становить 2437.31 га при загальній площі ПЗФ (S) у розмірі 106745.55 га. Кількість нестійких об'єктів (N1) складає 297 з загальної кількості природно-заповідних об'єктів (N) у розмірі 391.

Індекс нестійкості (Im) для Чернівецької області становить 0.02286, що вказує на помірну розсіяність нестійких природно-заповідних об'єктів. Крім того, індекс нестійкості (In) дорівнює 0.76, свідчаючи про велику кількість нестійких об'єктів серед загальної кількості природно-заповідних об'єктів. Індекс інсуляризованості (I) для області становить 0.39[20].

У порівнянні із Чернівецьким районом, Вижницький район відзначається найвищим «показником заповідності» - 18,4%, що перевищує 15%, вважаючи його значимим задовільним показником. Дністровський та Чернівецький райони (6,9% та 11% відповідно) мають показники нижчі за 15%, що вважається початково задовільними.

Загальна площа Чернівецької області складає 815420 га, і площа заповідних об'єктів у районах становить 95029 га, що призводить до показника заповідності на рівні 11,6%. Порівнюючи з Дніпропетровською областю, Чернівецька область має значно вищий рівень заповідності, що свідчить про більш ефективні заходи з охорони природи та біорізноманіття.

Дніпропетровська область, що розташована в центральній частині України, також привертає увагу своєю природною різноманітністю. Результати аналізу ПЗФ свідчать про те, що площа відносно нестійких природно-заповідних об'єктів (S1) становить 2987,535 га з загальною площею ПЗФ (S) у розмірі 127741,315 га.

Кількість нестійких об'єктів (N1) складає 194, з загальної кількості природно-заповідних об'єктів (N) у розмірі 238.

Індекс нестійкості (Im) для Дніпропетровської області становить 0,02339, що вказує на подібний рівень розсіяність нестійких природно-заповідних об'єктів у порівнянні з Чернівецькою областю. Індекс нестійкості (In) дорівнює 0,815, що вказує на значний внесок нестійких об'єктів у загальну структуру природно-заповідного фонду. Індекс інсуляризованості (I) для Дніпропетровської області складає 0,42 [20].

У контексті аналізу заповідності Дніпропетровської області, можна визначити, що всі райони області мають «показник заповідності» нижчий за 15%, що вважається початковим задовільним значенням. Найвищий «показник заповідності» спостерігається у Новомосковському районі. Кількість об'єктів ПЗФ у Криворізькому та Синельниковському районах складає 18 та 7 відповідно, проте їхня площа є незначною, що призводить до найнижчого показника заповідності в області.

Загальна кількість об'єктів ПЗФ в Дніпропетровській області становить 106, а їхня загальна площа складає 39400,55 га. Показник заповідності для області становить 1,3%. Це свідчить про катастрофічно низький рівень заповідності, який потребує термінового підвищення.

Обидві області демонструють важливість збереження природно-заповідного фонду, але вони відрізняються за розмірами, структурою та рівнем інтенсивності охоронних заходів. Чернівецька область володіє більшою кількістю нестійких об'єктів, що може свідчити про більшу різноманітність природи та важливість окремих об'єктів для збереження біорізноманіття. З іншого боку, Дніпропетровська область вирізняється більшою інтенсивністю охорони природи, яка підтримується значною кількістю нестійких об'єктів.

Порівняння показників індексу інсуляризованості природно-заповідного фонду Чернівецької та Дніпропетровської областей дасть можливість зрозуміти відмінності у структурі та управлінні природними ресурсами в обох регіонах наведено на рис. 3.1-3.5.



Рис. 3.1 - Площа відносно нестійких ПЗО (S1) в Чернівецькій та Дніпропетровській областях, га

Аналізуючи графік 3.1, важливо відзначити, що розмір Дніпропетровської області перевищує розмір Чернівецької області на 550,22 гектарів. Це вказує на велику територіальну різницю між областями, що може відігравати важливу роль у різноманітності природних умов, ландшафтів та екосистем.

Проаналізуємо загальну площу ПЗФ (S) областей.

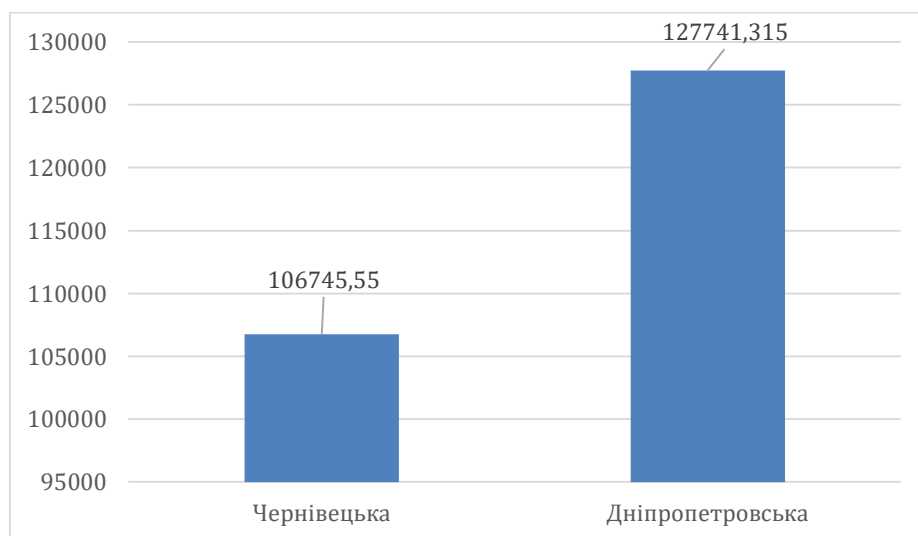


Рис.3.2 -Загальна площа ПЗФ (S) в Чернівецькій та Дніпропетровській областях, га

Аналізуючи рис. 3.2, видно, що загальна площа природно-заповідного фонду (S) в Дніпропетровській області перевищує розмір Чернівецької області на 20 995,765 гектарів. Ця велика територіальна різниця свідчить про значний обсяг природно-заповідних територій в області Дніпропетровської, що може бути ключовим фактором для забезпечення різноманітності екосистем та збереження біорізноманіття.

Важливо враховувати, що загальна площа природно-заповідного фонду не тільки відображає розмір територій, але й може свідчити про важливість та різноманіття природних об'єктів. Дані даного графіку стають ключовими для розуміння рівня охорони природи в регіонах та визначення стратегій ефективного управління природними резерватами.

Розглянемо кількість нестійких ПЗО (N1) в кожній області.

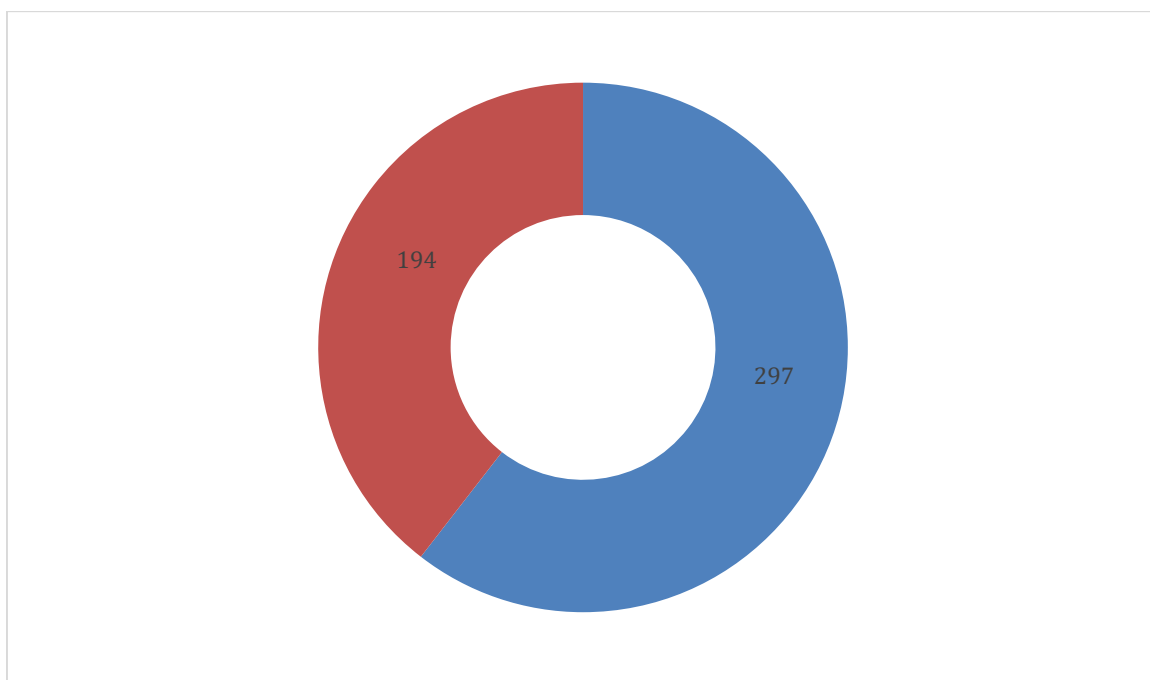


Рис.3.3 - Кількість нестійких ПЗО (N1) в Чернівецькій та Дніпропетровській областях

Поглиблюючи аналіз, представлений на рис. 3.3, можна виокремити важливий аспект щодо кількості нестійких природно-заповідних об'єктів (N1) у Чернівецькій та Дніпропетровській областях. У Чернівецькій області цей

показник складає 297, в той час як у Дніпропетровській області його значення становить 194.

Порівняно з Дніпропетровською областю, Чернівецька область виявляється більш насиченою нестійкими природними об'єктами, що може впливати на стратегії їхнього збереження та ефективного управління.

Важливо враховувати, що кількість нестійких природно-заповідних об'єктів може бути визначальним фактором для визначення потреб у розвитку та зміцненні системи охорони природи в областях.

Звернемо увагу на загальну кількість ПЗО (N) в кожній області.

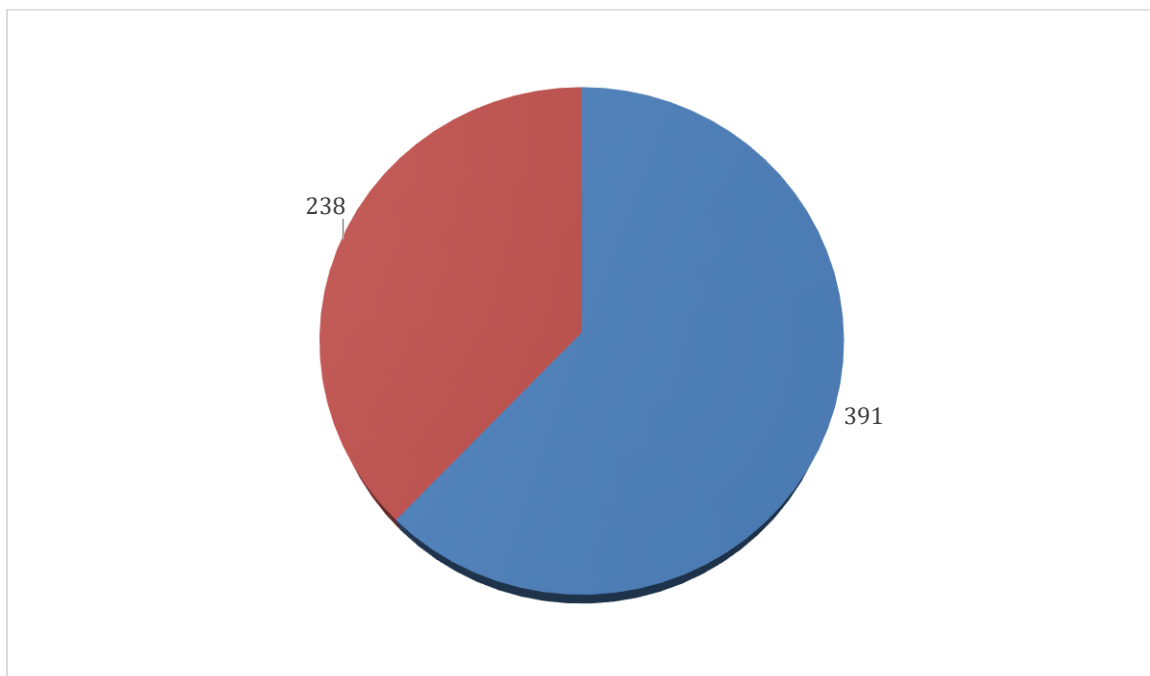


Рис.3.4 - Загальна кількість ПЗО (N) в Чернівецькій та Дніпропетровській областях

З графіка, представленого на Рис.3.4, видно, що загальна кількість природно-заповідних об'єктів (N) у Чернівецькій області становить 391, в той час як у Дніпропетровській області цей показник складає 238.

Отримані дані вказують на те, що Чернівецька область має значно більшу кількість природно-заповідних об'єктів у порівнянні з Дніпропетровською

областю. Це може свідчити про різноманітність та значимість природних резерватів і територій з охоронним статусом в Чернівецькій області.

Аналіз цього показника важливий для зрозуміння обсягу та різноманітності природно-заповідних ресурсів, які підлягають спеціальному режиму охорони та управління.

Проаналізуємо детальніше показник I_m кожної області на прикладі рис.3.5.

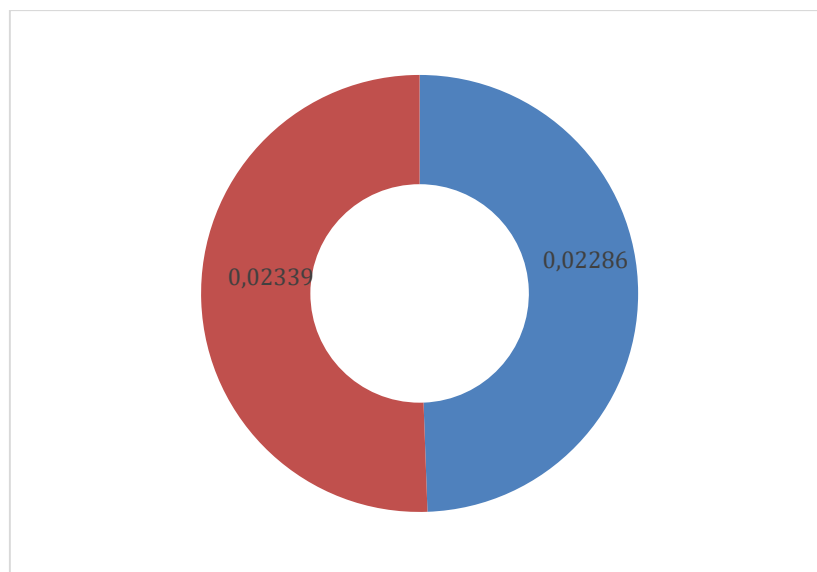


Рис. 3.5- I_m показник в Чернівецькій та Дніпропетровській областях

Показник I_m , який визначає ступінь інсуляризованості або екологічної стабільності, у Чернівецькій області складає 0,02286. Це значення вказує на те, що частка нестійких природно-заповідних об'єктів становить відносно невеликий відсоток від загальної кількості.

У Дніпропетровській області відповідний показник I_m складає 0,02339, що також свідчить про подібний рівень екологічної стабільності, де частка нестійких об'єктів є відносно невеликою у порівнянні з загальною кількістю природно-заповідних об'єктів.

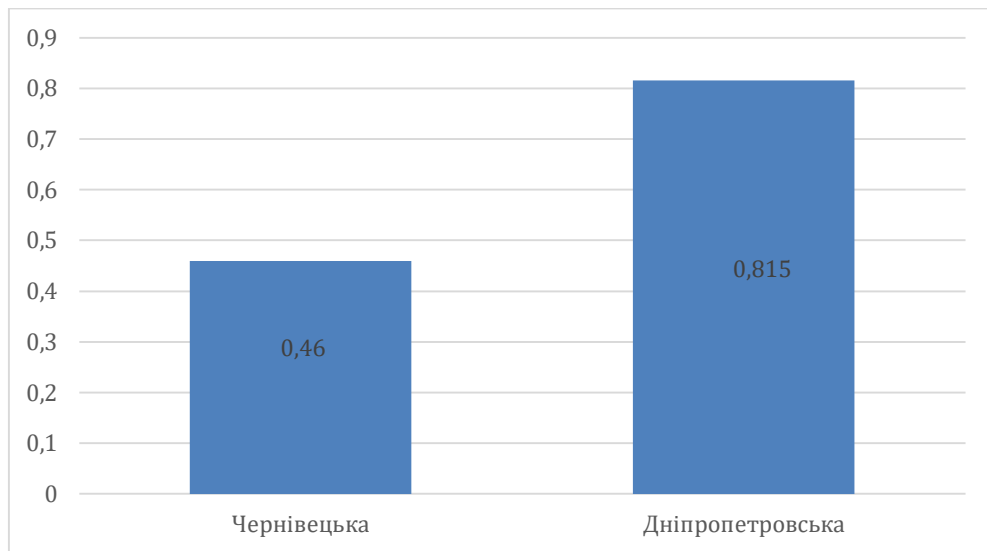


Рис.3.6 - In показник в Чернівецькій та Дніпропетровській областях

Поглибимо наш розгляд показників In для Чернівецької та Дніпропетровської областей, проаналізувавши їхню значущість за допомогою рис.3.6. Показник In є ключовим у визначенні кількості нестійких природно-заповідних об'єктів відносно загальної кількості таких об'єктів на території області.

У Чернівецькій області показник In складає 0.76, що свідчить про те, що близько 76% всіх природно-заповідних об'єктів в цій області можна віднести до нестійких. Це може бути пов'язано з вищою екологічною активністю або певним ступенем вразливості цих об'єктів.

У Дніпропетровській області показник In трошки вищий і становить 0,815, що вказує на те, що більше 81% природно-заповідних об'єктів можна вважати нестійкими. Це може свідчити про значний вплив антропогенного чинника або інших екологічних факторів, які зробили ці об'єкти менш стійкими в часі.

Проаналізуємо значення індексу I для областей, використовуючи відомості з рис.3.7. Цей індекс є ключовим у визначенні ефективності заповідності та стійкості природно-заповідних об'єктів, а його значення вказує на відсоткове співвідношення нестійких об'єктів до загальної кількості природно-заповідних об'єктів.

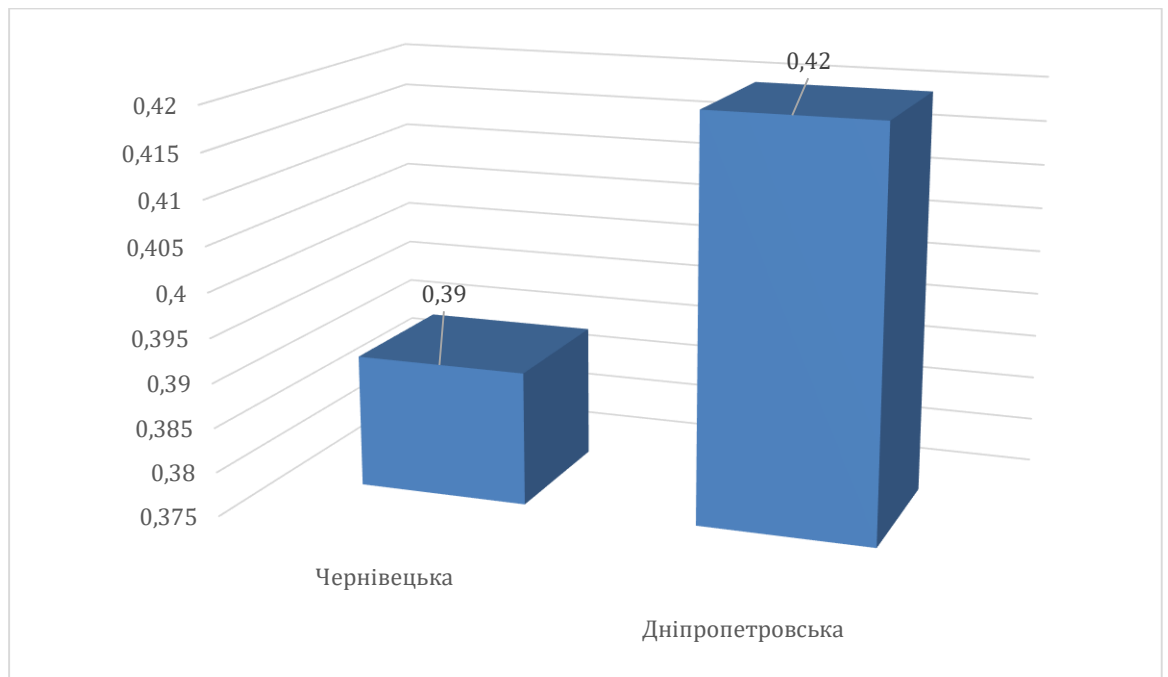


Рис. 3.7 -І показник в Чернівецькій та Дніпропетровській областях

У Чернівецькій області індекс І становить 0,39, що свідчить про те, що приблизно 39% всіх природно-заповідних об'єктів в області можна вважати екологічно нестабільними. Це може бути пов'язано з інтенсивною антропогенною діяльністю або природними умовами, що зробили ці об'єкти менш стійкими в часі.

У Дніпропетровській області індекс І трошки вищий і становить 0,42, що вказує на те, що близько 42% природно-заповідних об'єктів можна вважати екологічно нестабільними. Це може свідчити про те, що область може потребувати додаткових заходів щодо збереження та охорони своїх природних ресурсів.

Проведений аналіз ефективності природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей за допомогою індексу інсуляризованості дозволяє отримати важливі висновки щодо стану та стійкості природно-заповідних об'єктів в обох регіонах.

У Дніпропетровській області, згідно з розрахунками, показник інсуляризованості (І) становить 0,39, що свідчить про невисокий рівень стабільності природних об'єктів. Вищі значення індексу в Криворізькому та

Синельниковському районах свідчать про значну кількість нестійких об'єктів в цих районах, що вимагає уваги та можливих заходів щодо збереження природних ресурсів.

Натомість, в Чернівецькій області індекс інсуляризованості складає 0,41, показуючи менший відсоток нестійких об'єктів порівняно з Дніпропетровською областю. Вижницький та Чернівецький райони вирізняються високими значеннями, що може свідчити про добре збережений стан їхніх природних об'єктів.

У загальному контексті, обидві області мають низький рівень заповідності, індекси інсуляризованості свідчать про значну кількість екологічно нестабільних об'єктів. Результати цього аналізу можуть слугувати підґрунтям для розробки та впровадження стратегій збереження природних ресурсів та підвищення екологічної ефективності в обох регіонах.

В контексті подальшого розвитку ефективних стратегій охорони природи в Дніпропетровській та Чернівецькій областях, важливо звернутися до аналізу факторів, що впливають на природо-заповідний фонд. Детальне розглядання цих аспектів може виокремити ключові проблеми та надати додаткові рекомендації для підвищення рівня ефективності в управлінні заповідними територіями.

- Антропогенний вплив:

Аналіз впливу людської діяльності на природні екосистеми є невід'ємною частиною оцінки ефективності природно-заповідного фонду. Вищезазначені області можуть зіткнутися із проблемами, такими як забруднення повітря та водойм, деградація ґрунтів, а також дестабілізація природних екосистем через несанкціоноване вирубування лісів та інші види експлуатації природних ресурсів. Дослідження вказують на те, що чим вищий рівень антропогенного впливу, тим менше стійкими є заповідні об'єкти. Запровадження програм та політик, спрямованих на обмеження антропогенного впливу, може значно покращити стан природо-заповідного фонду.

- Залучення громадськості:

Важливим елементом управління природно-заповідним фондом є активна участь громадськості. Розробка освітніх та інформаційних програм, а також активна робота із залученням громадських організацій може сприяти покращенню сприйняття ініціатив в сфері охорони природи.

- Створення ефективної правової бази:

Вдосконалення правового регулювання щодо природно-заповідного фонду має велике значення для забезпечення ефективного управління. Розробка та впровадження нових нормативно-правових актів, спрямованих на посилення відповідальності за порушення екологічних стандартів та сприяння сталому використанню природних ресурсів.

- Міжнародна співпраця:

З урахуванням глобального характеру екологічних проблем, важливо активно взаємодіяти на міжнародному рівні. Обмін досвідом, технологіями та кращими практиками з іншими країнами може сприяти швидшому вирішенню проблем охорони природи.

- Сприяння сталому розвитку:

Забезпечення сталого розвитку є ключовим завданням у сфері охорони природи. Впровадження екологічно чистих технологій, підтримка альтернативних джерел енергії та розвиток екологічної освіти можуть стати стратегічними напрямками вдосконалення ефективності природно-заповідного фонду.

- Розширення природно-заповідного фонду:

Один з основних способів покращення ефективності охорони природи полягає в постійному розширенні природно-заповідного фонду. Активна політика створення нових заповідних територій та розширення існуючих може допомогти зберегти та відновити унікальні природні екосистеми.

- Розвиток екологічного туризму:

Екологічний туризм може стати ефективним інструментом привертання уваги до заповідних територій та їх збереження. Активний розвиток екологічного туризму сприятиме не лише збільшенню фінансових ресурсів для охорони

природи, але і підвищить рівень обізнаності та відповідальності серед відвідувачів, наприклад, як описано нами у [19].

- Наукові дослідження та інновації:

Проведення наукових досліджень у сфері екології та природознавства, а також застосування інноваційних технологій у вивченні та охороні природи, є важливою складовою в удосконаленні управління природно-заповідним фондом.

Здійснення комплексних заходів з розвитку та охорони природи у Дніпропетровській та Чернівецькій областях вимагає врахування різноманітних факторів та співпраці всіх зацікавлених сторін. Лише системний та інтегрований підхід, базований на наукових дослідженнях, залученні громадськості та співпраці з міжнародними партнерами, може забезпечити сталу та ефективну охорону природи для поточних та майбутніх поколінь.

ВИСНОВКИ

У ході проведення порівняльної оцінки природно-заповідного фонду Дніпропетровської та Чернівецької областей України було виявлено і аналізовано ряд важливих показників, що визначають стан та ефективність управління природно-заповідними ресурсами в обох регіонах.

Загальний аналіз індексу інсуляризованості, площі та кількості природно-заповідних об'єктів свідчить про те, що обидві області стикаються з викликами збереження природних ресурсів та підвищення рівня їх ефективності. Виявлені різниці в показниках між Дніпропетровською та Чернівецькою областями вказують на необхідність індивідуального підходу до розробки та впровадження стратегій збереження природи.

Дніпропетровська область вирізняється більшою кількістю природно-заповідних об'єктів, але низьким показником індексу інсуляризованості, що може свідчити про нестабільність екосистем та необхідність удосконалення стратегій їх управління. На відміну від цього, Чернівецька область демонструє вищі значення індексу і вказує на більш екологічно стабільний стан природно-заповідних територій.

Отримані результати є важливим внеском у розуміння стану природно-заповідного фонду в регіонах та можуть бути використані для розробки та вдосконалення природоохоронних заходів на місцевому та регіональному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Природно-заповідний фонд Чернівецької області в розрізі територіальних громад. *Природно-заповідний фонд України*: веб-сайт. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-24.html> (дата звернення 10.10.2023).
2. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. № 2457. *Відомості Верховної ради України*. 1992. № 34. 502 с.
3. Адміністративні район. *Децентралізація*: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0562/rayons> (дата звернення 10.10.2023).
4. Природно-заповідний фонд Дніпропетровської області в розрізі територіальних громад. *Природно-заповідний фонд України*: веб-сайт. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-24.html>
5. Гетьман В. І. Екотуризм у національних парках. *Екологічний Вісник*. Львів, 2022. № 7 – 8. С. 24 – 27.
6. Дмитрук О. Ю. Урбанізація та екологічний туризм: теорія і практика конструктивно-географічного дослідження: навчальний посібник. Київ: Вид.-полігр. центр “Київ. університет”, 2022. 76 с.
7. Екологічний туризм: інформаційне посібник / Фонд розвитку екотуризму– Київ, 2022. 304 с.
8. Заповідна справа в Україні: навчальний посібник / за загальною редакцією М. Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. Київ: 2003. 306 с.
9. Міщенко О. В. Екологічний туризм як системне явище: обґрунтування сутності та складових формування. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія*. Т. № 2. 2016. 113–117 с.
10. Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н., Андрусак Н., Коновалова Н. та ін. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2010. 250 с.

11. Чорней І. І., Скільський І. В., Коржик В. П., Буджак В. В. Заповідні об'єкти Буковини загальнодержавного значення як основа регіональної екологічної мережі. *Заповідна справа*, 2021. Випуск 2, том 7, с. 73 – 98.
12. Генсірук С. А. Ліси Українських Карпат та їх використання. Київ: Урожай. 2016. С. 16-23.
13. Геренчук К. И., Миллер Г. П., Трохимчук С. В. Про морфологічну структуру гірських ландшафтів (на прикладі Українських Карпат). *Матеріали до VI Всесвітнього з'їзду з питань ландшафтознавства*. Алма-Ата, 2017. С. 6-8.
14. Гуцуляк В. Н. Ландшафтний аналіз території м. Чернівці для цілей екологічного моніторингу. *Геологія України*. Київ: Наука, 1993. С. 85-91.
15. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі: Спец. Вид. до п'ятої Всеєвропейської конф. міністрів навколишнього природного середовища «Довкілля для Європи». Київ, 2003. 172 с..
16. Козьмук П.Ф, Чернявський О. А., Козьмук А. П. Земельні ресурси Буковини: стан, моніторинг, використання. Чернівці: Букрек, 2007. 253 с.
17. Руденко Л. Г., Горленко І.О., Шевченко Л.М., Барановський В. А. Еколого-географічні дослідження території України. Київ, Наукова думка, 2018. 33 с.
18. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні. *Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України*: веб-сайт. URL: mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoryng/regionalni-dopovidi-pro-stan-navkolyshnogo-seredovyshha-v-ukrayini/ (дата звернення 11.11.2023).
19. Руденко О., Максименко Н. Розробка фестивалю «EcoSafe», як вид освітньо-виховної роботи. *Актуальні проблеми формальної і неформальної освіти з моніторингу довкілля та заповідної справи* : зб. тез доповідей II Міжнародної Інтернет конференції (м. Харків, 23 березня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 182-183.

20. Maksymenko N. V., Rudenko O. I., Cherkashyna N.I. Evaluation of the nature protection fund of Dnipropetrovsk region according to the insularization index. *Охорона довкілля: зб. наук. статей XIX Всеукраїнських наукових Таліївських читань*. с.120-122.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Природно-заповідний фонд Дніпропетровської області

Національні природні парки:

- Національний природний парк "Орільський"
- Національний природний парк "Стоянсько-Луганський"

Природні заповідники:

- Природний заповідник "Гомільшанський"

Ландшафтні заказники:

- Ландшафтний заказник "Великоолександрівський"
- Ландшафтний заказник "Білозерський"
- Ландшафтний заказник "Острогожський"
- Ландшафтний заказник "Криничанський"
- Ландшафтний заказник "Петропавлівський"
- Ландшафтний заказник "Мартинівський"
- Ландшафтний заказник "Криворізький"

Регіональні ландшафтні парки:

- Регіональний ландшафтний парк "Придніпровський"

Ландшафтні заказники місцевого значення:

- Ландшафтний заказник "Тернівський"
- Ландшафтний заказник "Балка Городище"
- Ландшафтний заказник "Урочище Могила Баба"

Дендрологічні парки місцевого значення:

- Дендрологічний парк "Саксагань"

Природно-заповідний фонд Чернівецької області

Національні природні парки:

- Національний природний парк "Вижницький"

Дендрологічні парки місцевого значення:

- Сторожинецький дендрологічний парк
- Чернівецький дендрологічний парк

Ботанічні сади:

- Чернівецький ботанічний сад
- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва

Парки місцевого значення:

- Лужанський парк
- Хотинський парк
- Ставчанський парк
- Центральний парк культури та відпочинку ім. Т. Шевченка у Чернівцях

Дендрологічні парки місцевого значення

- "Гайдейка" у Кіцманському районі
- "Нижньостанівецький" у Кіцманському районі
- "Клинівський" у Сторожинецькому районі